

УДК 332.64.

ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-АГРОПРОМИСЛОВИХ ГРУП

С.О.Грицай, здобувач

Луганський національний аграрний університет

Досліджено перспективу еволюційного розвитку фінансово-(агро) промислових груп в АПК України, і залежно від вихідних умов, у вигляді фінансово-майнового становища сільськогосподарського товаровиробника, запропоновано два різновиду поетапних сценаріїв.

Исследовано перспективу еволюционного развития финансово-(агро) промышленных групп в АПК Украины, и зависимо от исходных условий, в виде финансово-имущественного состояния сельскохозяйственного товаропроизводителя, предложено две разновидности поэтапного сценария.

Підвищення економічної ефективності роботи АПК України, як пріоритетного напрямку досліджень останніх років, розглянемо з точки зору інтеграційних процесів. Економічна доцільність інтегрованих об'єднань обумовлена рядом факторів: зниженням в них загального рівня трансакційних витрат, що приходиться на одиницю продукції, позитивного впливу ефекту масштабності виробництва (зменшення собівартості продукції) на фоні збільшення виробництва, додаткових ефектів при об'єднанні — мультиплікатив-

ного [4]. При подальшій прогресії кризи у сільському господарстві необхідно спробувати застосувати ці позитивні ефекти інтеграції, котрі виявлені у промисловості, до АПК в Україні у виразі перспективи формування фінансово-(агро)промислових груп (ФАПГ).

Як один із шляхів виходу сільського господарства країни на задовільний рівень фінансово-майнового стану у вигляді об'єднання переробних чи крупних промислових об'єктів з сільськогосподарськими підприємствами побачили та виразили у своїх статтях Чеботарьов В.А. [1,2], Чепурно В. і Радченко В. [3]. У цих статтях простежується єдина ідея створення в економіці України таких структур, з точки зору позитивного явища, наводяться приклади стосовно початкових форм їх зародження, перетворення, становища та аналізується їх досягнення сьогодні, але не має спроби обґрунтувати прогноз стосовно їх подальшого розвитку.

Проведемо об'єднуючи та удосконалюючи попередні досягнення, і концентруючи сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід функціонування аналогічних інтегрованих структур у промисловості, обґрунтоване планування системно сформульованих перспектив, які б показували (прогнозували) можливі шляхи їх подальшого розвитку та виходу на повнофункціональний режим, як основу становлення перспективних організаційно інтегрованих структур у АПК України, у вигляді фінансово-(агро)промислових груп.

Ініціатива інтеграції структур, різного типу і їх власних модифікацій, базується, в першу чергу, виходячи з світового досвіду індустріально розвинутих країн, на можливості підвищення прибутку чи зберіганні його на попередньому рівні. Це перше, що повинне приваблювати потенційних учасників ФАПГ з точки зору економічної доцільності. Підкреслимо — усіх учасників, так як відсутність взаємних економічних інтересів і вигод веде до неминучого припинення партнерських взаємовідносин. Стратегічні партнери у ФАПГ — це сільськогосподарський товаровиробник та фінансовий інститут.

Еволюційний цикл розвитку ФАПГ може бути різним, мати декілька сценаріїв та залежатиме від вихідних умов (становища) сільськогосподарського виробника.

Перший економічний сценарій еволюційного розвитку ФАПГ. При скрутному фінансово-майновому становищі стратегія сільсько-господарського товаровиробника повинна виразитися у меті залучення потужної фінансової структури до участі у ФАПГ. Для конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників з промисловими об'єктами у вибори об'єкту інвестування чи участі у ФАПГ перед фінансовими інститутами треба обрати поетапний шлях. На першому етапі слід запропонувати створення ФАПГ для комплексів АПК, а саме: зернопродуктового, олієпродуктового, виноградарсько-виноробного та ін. Привабливість цих проектів не викликає сумніву і справді є перспективною на сьогоднішній день, а найголовніше — забезпечить найшвидшу віддачу інвестованих коштів та прибуток усіх її учасників, що буде позитивним ефектом у очах фінансових структур. Другий етап має бути перехідним, де паралельно нарощуванню об'ємів експортно направленої продукції необхідно підтримувати інші галузі АПК. Без даної стратегії ми можемо на довгі роки втратити продовольчий ринок деяких товарів за рахунок інтервенції сільськогосподарських товаровиробників зарубіжних країн. По-друге, неможливо вирощувати один соняшник, буряк чи щось інше. Це насамперед суперечить принципам обігу земельних угідь, та призведе у подальшому до зниження врожаїв та виснаження землі взагалі.

Після напрацювання фінансової стійкості, за допомогою механізму створення ФАПГ, можна підходити до третього етапу. Направленість його — у науково обґрунтованому розвитку (підйому) інших галузей які мають важливе значення для продовольчої безпеки країни та включенню їх у ФАПГ. Наприклад, розвиток тваринництва без стійкого функціонування зерноробства, яке є сировинною (продовольчою) базою для відгодівлі та вирощування тварин, буде безперспективним. Додатковими умовами до третього етапу обов'язково повинна бути регуляторна діяльність держави у визначенні імпортно-митних операцій продуктів харчування з метою підтримки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників перед зарубіжними. Ми не пропонуємо давати пільги та дотації, бо “роздавальні пропозиції” без сумніву потребують критики, але

підтримати власну продовольчу безпеку держави — це конституційний обов'язок уряду.

Другий економічний сценарій еволюційного розвитку ФАПГ. АПК України в цілому має незадовільний фінансово-майновий стан, але є господарства та об'єднання, котрі отримують стабільні прибутки, ведуть розширене виробництво, будують перспективні плани економічного майбутнього, що за усіма ознаками веде їх до повноцінного, з точки зору економічної доцільності, створення ФАПГ. Але на сьогоднішній день вони функціонують без участі фінансових інститутів. Таке становище можливе до тих пір, поки не буде зупинено їх розвиток не стачею фінансових ресурсів. А отримання додаткових кредитів обмежено власними та залученими заставними ресурсами (можливість покриття зобов'язань) під ці позики. Така позиція еволюційного процесу зародження ФАПГ прямо протилежна першому його варіанту і буде зводитися до залучення (надбання права) участі фінансової структури у інтеграційному процесі (з ціллю диверсифікації свого інвестиційного капіталу), з сільськогосподарським фінансово стійким і економічно розвинутим об'єднанням. У своїй більшості їх слід віднести до аграрно-промислових формувань, в яких органічно розвивається виробництво, промислова переробка, зберігання і реалізація кінцевої продукції з самостійним виходом на зовнішній ринок. Сучасні інтегровані господарські структури, у своїй основі, створюються за участю сільськогосподарських товаровиробників, переробних підприємств, підприємств торгівлі та крупних промислово розвинутих суб'єктів господарювання.

На господарському рівні аграрно-промислова інтеграція розвивається шляхом власної переробки в сільськогосподарських підприємствах, селянських (фермерських) і приватних господарствах, а найголовніше — протікає на фоні укрупнення (горизонтальної інтеграції). Це якісно нова форма внутрішньогалузевого кооперування здебільшого однотипних підприємств і виробництв, яка забезпечує поглиблення спеціалізації окремих ланок єдиного технологічного ланцюга або територіально інтегрованих процесів з метою збільшення і поліпшення якості продукції, зміцнення та стабілізації

економічного становища, підвищення ефективності виробництва. В АПК України широко відома практика кооперування виробників кормів з тваринницькими комплексами і фермерами, дослідних установ, племзаводів, племрепродукторів з тваринними господарствами тощо. Кооперування сільськогосподарських товаровиробників значною мірою знижує виробничі витрати і є однією з найбільш сприятливих форм для виробництва конкурентноспроможної продукції.

На міжгалузевому рівні аграрно-промислова інтеграція протікає за змішаною формою інтеграції (з пріоритетом на вертикальній). Дана інтеграція зумовлює створення якісно нових специфічних міжгалузевих виробничих підприємств різних сфер АПК, їх об'єднання з підприємствами із первинної переробки сировини, подальшого виготовлення готових виробів легкої промисловості, збутовими і торгівельними партнерами. За цільовою функцією виділяють підсистему з виробництва продуктів харчування та переробки сировини. Така співпраця визначається переважно напрямом спеціалізації, спільністю та безперервністю відтворювальних і технологічних процесів від виробництва сировини, її переробки до виготовлення готового продукту. При цій формі найкраще використовуються виробничі ресурси, підвищується ефективність та прибутковість підприємств.

Ряд територіальних аграрно-промислових формувань набирали своє становлення шляхом “патронажу” крупних, фінансово розвинутих, промислових об'єктів одного, спільного з ними регіону над рядом сільськогосподарських товаровиробників [5].

За наведеним вище першим сценарієм сільськогосподарський товаровиробник повинен доказати свою придатність до рентабельної співпраці застосувавши ті чи інші економічні прийоми (заходи), за другим — фінансово вдалий сільськогосподарський товаровиробник повинен “підійти” у своїй діяльності до гостроти проблеми у фінансових ресурсах для подальшого економічного процвітання і запропонувати участь банківським структурам. Слід відмітити, що перші етапи, за обома сценаріями, вже втілені у господарські процеси АПК у вигляді експортно направленої торгівлі стратегіч-

ною продукцією та розвиненням агро-промислових об'єднань. Це говорить про те, що еволюційний процес до створення ФАПГ іде своєю чередою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чеботарьов В.А. Індикативне планування в контексті реалізації регіональних аспектів структурно – інвестиційної політики в АПК. - К.: КНЕУ, Формування ринкової економіки, 2003. – 309-313 с.
2. Чеботарьов В.А. Фінансове забезпечення формування корпоративних структур у АПК. // Фінанси України. - 2003. - №11. – С. 43-46.
3. Чепурно В., Радченко В. Стратегія розвитку переробних виробництв аграрних підприємств Криму // Економіст. - 2000. - №11. – С. 64-67.
4. Денисов А.Ю., Жданов С.А. Економічне керування підприємством і корпорацією. – М. : Діло та Сервіс, 2002.
5. Інтернет ресурси. www.minagro.gov.ua